

Gospodarski List.

S PODOBAMI.

Glasiło c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje E. Kramer

vodja deželne kmetijske šole v Gorici.

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak drugi petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in naročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa vodstvu deželne kmetijske šole v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 2.

V Gorici, 25. februarja 1887.

Leto VII.

Vabilo trtorejcem.

Poskušnje, ki so jih naredili lanskega leta na Francoskem, so dokazale, da so ne samo raztopline obsegajoče bakreni vitrijol (bakreni žvepleneč), ampak tudi vprašene mešanice 50 % žvepla, 10 % bakrenega vitrijola, 3 % žveplenečnega cveta in 37 % kamnenega premoga pomagale pregnati trtno bolezen „Oidium“, in ob enem tudi Peronosporo (strupeno roso) če se je ta prah z navadnimi prašilniki, kakoršni se rabijo za žveplanje in v tistih dobah, kedar se žveplajo trte, potrošal na vse zelene trtne dele.

Ravnati bi se moralo tako-le:

Prvikrat se potrošajo trte koncem meseca maja, drugič o času cvetja in tretjič, kedar postanejo jagode tako debele, kakor poprovo zrnje. Potrošanje je treba ponavljati, kedar je še tistega dne, ko se je delo naredilo, deževalo, ali pa kedar se po omenjenem potrošanju zopet prikaže Peronospora.

Ker se po tretjem potrošanju ni več bati „Oidia“, pa bi se moralo potrošanje vendar ponoviti, da se prežene kesneje povrnivšo se Peronosporo, naj se rabi v ta namen zmes 87 % vprašenega kamnenega premoga, 3 % žveplenečnega cveta in 10 % bakrenega vitrijola, in prihrani naj se žveplo.

Tako ravnanje proti Peronospori se priporoča posebno v tistih krajih, kder imajo po leti malo vode, in je sploh vredno, da je poskušamo.

Pri dotičnih poskušnjah pa naj se primerja uspešnost tega pripomočka z izdatnostjo raztopljenega bakrenega vitrijola; to je poskušnje naj se delajo s tem in z onim in ob enem naj se tudi ne opušča navadno žveplanje zoper trtno bolezen „Oidium“.

Da se zljajšajo te poskušnje, vabi c. kr. kmetijsko društvo v Gorici trtorejce, kateri bi jih želeli delati, naj neposredno njegovemu uradu vsaj do 28. februarja t. l. naznanijo, koliko take zmesi hočejo imeti bodi sé žveplom ali brez žvepla, da jo bo moglo ono društvo naročiti z vso previdnostjo, kakoršne treba, da se kolikor mogoče zagotovi uspeh. Potem bi se blago o

pravem času razdelilo naročnikom po tisti ceni, po kateri bi je dobilo društvo.

Opazuje se, da bi cena za metričen kvintal ne smela presegati 12—15 gld. za zmes obsegajočo žveplo in da bi bila ona brez žvepla še veliko ceneja.

Na naročila izpod 50 kilogramov se društvo ne more ozirati.

C. kr. kmetijsko društvo

v Gorici 10. februarja 1887.

Predsednik

CORONINI.

Tolminsko sadje.

Nedolgo dobil sem od g. šolskega vodje Dominka v Koboridu zbirko sadja (jabolk in hrušk), katero je nabral v ondašnjem kraju in katera me je prav zanimala. O hruškah mi je opomniti, da so največ takih sort ali vrst, ki se podajejo le krajevnim potrebam; bile so namreč take, kakeršne se nahajajo po vseh planinskih krajih: majhne, brez barve, dobre samo za sušilnico in prešo ali tiskalnico. Drugačna so pa bila jabolka! Razen štirih vrst bila so mi jabolka neznana; izmed neznanih, bilo je dve tretjini sladkih, vzrastlih deloma na divjakih, deloma na oplemenjenih drevesih. Kakor mi je bilo rečeno, je v tamošnjih krajih (v Koboridu, v Tolminskem okraju in sploh na Primorskem) izredno mnogo sladkih jabolk, in sicer, kakor sem se iz imenovane zbirke sam prepričal, najboljših vrst. Imel sem priliko pokusiti jabolka iz dežel ob spodnjem Renu na Nemškem, ali ko sem pokusil tolminska, moram izpovedati, da so ta mnogo boljša od onih in bolj pripravna za izdelovanje v trgovini tako zvane „spodnje renske jabolčne kislice“, (*niederrheinisches Apfelkraut*). Tu je dana priložnost kakemu obrtniku, da bi ustanovil v teh krajih poskuševališče za sadje, ki bi bilo v Avstriji popolnoma novo in katero bi imelo pred seboj lepo prihodnost.

Na to sem opomnil tudi gospoda Dominka, kateremu zajedno izrekam najtoplejšo zahvalo za dobrovoljno, s stroški združeno poslatev.

Naj navedem tukaj imena teh vrst sladkih jabolk v slovenske govoric: 1. Bizjakovka. 2. Hrvatica. 3. Grofovka. 4. Robotnica. 5. Trda medenka. 6. Laška medenka. 7. Mnovlevka sladka. 8. Bosnjak. 9. Sladka medenka. 10. Muterca. 11. Sivka. 12. Krka. 13. Papeževka. 14. Koritenka sladka.

Prof. Stoll v Klosterneuburgu.

Kolči od trt, bolnih na strupeni rosi.

Uže večkrat se je prašalo je li umestno naročati si trte iz krajev, kjer se je peronospora udomačila. Če tudi se glivice navadno držé le perja ter se ne razvijajo na trtnem lesu, se vendar po prenašanji kolči lahko zatrosé v druge kraje, kajti glivično seme, radi svoje nevidnosti, lahko ostane na lesu. Take trte rastejo slabo. Znano je, da radi te bolezni popada s trt perje uže meseca julija in avgusta, radi česar ne morejo niti mladike niti grozdi popolnoma dozoreti. Prigodi se celo, da take trte po bolezni tako trpe, da v malo letih popolnoma usahnejo. Neki vinograd v Coneglianu na Laškem, nasajen z Raboso Veronese, ki je bil navadno zadosti trden, je, napaden po tej bolezni, v nekoliko letih zelo opešal. Na odrezanih mladikah se je le redko kako oko prikazalo, zaroda celo ni bilo videti in treba je bilo trte spomladi obrezati, da so vsaj naslednje leto kaj zarodile.

Tudi na holmih blizu Kormina so se lansko leto opaževala taka očesca, ki pozneje niso pokazala zaroda; to je bilo videti osobito na Rebuli, ki je ondot močno razširjena. To smo povedali iz razloga, da se spozna, koliko škode prizadeva ta bolezen ne le grozdom, temveč tudi mladikam in trti sami.

Ni tedaj samo bati se, da na novo usajene kolči iz krajev, ki trpe za peronosporo, занesejo to bolezen v druge kraje, temveč čestokrat take kolči nočejo niti rasti.

Skušnja je pokazala, da od takih kolči, presajenih na vinograde, po 30-70 odstotkov ni niti poglalo. Radi tega ni svetovati nikomur, da bi sadil kolči, odrezane na trtah bolnih na peronospori.

I. Brückl,

oskrbnik v Spesi pri Korminu.

Obrezavanje trt.

Čital sem v 1. številu „Gospodarskega Lista“, kedaj rezati trte? in naj bi domači gospodarji poročali, ako kaj znajo o tej zadevi. Uzel sem si svobodo, da Vam iz Hrvatske, iz Moslovačkoga okraja, izpregovorim par besed o tej zadevi iz svoje prakse, katero uže 6 let točno in marljivo ponavljam. Dal

sem vsako leto po trgatvi, kadar je listje odpadlo, t. j. kadar je trta dozorela, obrezati 2-3 orala vinograda, zopet nekoliko v početku marca in tako tudi proti koncu aprila.

Moje skušnje so dokazale, da sem dobil vsako leto obilnejšo trgatvev od onih trt, katere so bile obrezane v jeseni, nego od onih, ki so bile obrezane v aprilu.

One, ki so v marcu t. j. zgodaj v pomladi rezane, tudi dobro rodijo, ako ne nastane po rezanju zopet velik mraz, ker od prevelikega mraza komaj obrezana trta lahko razpoka. Pri nas v Moslovačkem okraju so jako občutljive posebuo tako zvana Ronina in Slivovina.

Trte, katere sem dal pozno v aprilu rezati, dajale so v vsej šestletni praksi manjšo trgatvev; grozdi bili so manjši od grozdov drugih trt, katere so bile rezane v jeseni ali zgodaj v pomladi; jagode bile so drobnejše od drugih in so pozneje dozorevale.

Opazil sem tudi to, da neke trte pozneje dozorevajo, posebno ako nastane mraz zgodaj v jeseni.

Fr. Plesničar,

grajšinski oskrbnik. Kutnja v Slavoniji.

Naši dopisi.

Štanjel, 15. jan. t. l. — (Vinorejsko društvo.)

Da bi sedaj vis. c. k. vlada naklonila našemu društvu zdatnejšo podporo, odposlalo jo ravnateljstvo dne 23. avg. tri odbornike (gg. Černeta, Fabianija in Klobovska) k g. dr. vit. Tonkliju, naj bi blagovolil vročiti prošnjo vis. c. k. polj. ministerstvu. Prošilo je ravnateljstvo podporo 5000 gl. Utemeljilo je pa svojo prošnjo tako le: Radi pomanjkanja vode in lesa je na Krasu skoro vsaka obrtnija nemogoča in blagostanje prebivalcev odvisno je le od zemeljskih pridelkov zlasti vinograjskih. Istina je, da iz grozdja naše dežele bi se lahko priredilo vino, katero bi gotovo ne bilo slabeje od onega v družih krajih, če bi posestniki čakali s trgatvijo do pravega časa in če bi umeli umno vinarstvo in kletarstvo. A ker tega ni, ima kmatovalec veliko težavo s prodajo edinega pridelka, kateri more prodati. Nujna potreba osnovati take zadruge je pa zlasti zdaj, ko so poškodovane naše trte po strupeni rosi in po družih trtnih boleznih. Dalje, ker so letine slabe, razhodki večinoma večji nego dohodki, ker ima posestnik koncem leta zgubo in se njegovo premoženje vsako leto manjša, dolgovi pa rastejo: izgubil je tudi veselje do obdelovanja vinogradov.

Pokazati bi se mu moralo, da je umno obdelovanje vinogradov, požlahtnovanje in zasajanje primernih trt vendar le koristno, in skrbeti bi se moralo, da bi dobivali vinorejci količe dobrih trtnih plemen.

Tukajšnji posestnik pa nima prilike, da bi se lahko priučil umnemu kletarstvu in vinarstvu ter

prepričal se o koristi, katero mu donaja umno obdelovanje vinogradov ter umno prirejanje vina. Kmetijska šola v Gorici je predaleč; osobito ne more biti kmetovalec tamkaj navzoč o času trgatve; tudi so razmere zemljišč in podnebja drugačne. Vinarska šola na Slapni preselila se je na Dolenjsko in predavanja potovalnih učiteljev kmetijstva ostanejo brez vspeha pri večini ljudstva. Nauk, ki ga je kmet slišal le v besedi, je kmalu pozabljen. O koristi in dobičku društva, kakeršno smo osnovali in katero želimo ohraniti, ni dvomiti. Poučeval bi se kmetovalec teoretično in praktično o umnem kletarstvu in o obdelovanju vinogradov; prodajo vina pospeševala bi večja vinska zaloga; vino posameznih društvenikov, zlasti tistih, ki imajo slabe kleti, ohranilo bi se v društvenih kletih; društvenikom bi se pomoglo tudi s tem, da bi se grozdje od njih kupilo po obstoječi ceni in bi se jim vrhu tega še odločila primerna odškodnina, če bi se vino draže prodalo; tudi bi se lahko društvenikom izposojeval denar, katerega bi mogli društveniki vrniti tudi v grozdju. Ker je namen našega društva tedaj obča korist, društvo ne samo lokalnega pomena, ampak koristno tudi vsem na Krasu in na Vipavskem bivajočim posestnikom, ker se gotovo tudi drugje osnovajo taka društva, če uresničimo naše želje in namere, s čemer se gotovo povzdigne vinarstvo in gmotno blagostanje sploh, za to se nadja društveno ravnateljstvo, da blagovoli vis. c. k. vlada tudi v bodoče podpirati naše društvo in nakloniti mu navedeno vsoto.

(Konec pride).

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 4: V našem okraji pokazale so se na trtah uže par let zaporedoma tako zvane „kozice“ to je črne lise, katere so že mnogo škode prouzročile (K. v Komnu).

Odgovor: Kupite si železnega vitrijola (Eisen-vitriol), raztopite ga v vodi tako, da pride na 2 litra vode 1 kilogram železnega vitrijola. Če ste trte uže obrezali, potem vzemite eunjo, namočite jo v raztopljenem vitrijolu in odrgnite star in mlad les prav do dobrega. To delo morate izvršiti meseca februarja. Zapomnite si to natančno!

Vprašanje 5. Nameravam posejati dve njivi (kampa) z deteljo; koliko semena mi je potreba?

M. v M.

Odgovor: Za 1 hektar zemlje treba je za naše razmere 25 do 30 kilogr. semena detelje lucerne; če računimo njivo (kamp) poprečno 1000 □ sežnjevo to je 3600 m, potem bi bilo za dva kampa uže 17 do 21 kg semena potreba.

Vprašanje 6: Kako bi se dalo ocediti seme detelje medike (lucerne), katero kupim na trgu, tako da se ni bati, da bi rasla v njej predenica (lasé)?

J. M. v. Mirnu.

Odgovor: — Predenica ali lase, kakor to rastlino pri Vas imenujete, ima tako majhno seme, da se s prostim očesom, — kdor nima posebno dobrih oči — zelo težko med deteljnim semenom zapazi. To drobno zrno se od deteljnega semena tako očisti, da se na zelo finih sitih dobro pretrese. Predenično seme pade skozi luknice, deteljno seme ostane pa v situ. To delo stane pa mnogo truda in vendar ni popolnoma zanesljivo. — Priporočamo Vam deteljnega semena ne kupavati, ampak pridelajte si ga sami. Če posejete kos njive z deteljo in vidite da v nej ni (predenice) las, pustite jo, da naredi seme in popolnem dozori; tako pridete po ceni do popolnoma čistega semena.

Gospodarske drobtinice

Ohranitev jabolk. — Francoski sadni vrtnarji, katerim je mnogo na tem ležeče, da za svoja jabolka najvišje cene dobé, da jih hranijo do spomladi ali poletja, poslužijo se sledečega ravnanja: Zberejo si kišto ali boljše sod ter položé vanj navadnega gipsa, ki se rabi za gnojenje, 6 centimetrov na debelo.

Na gips naložé vrsto jabolk, kojé pred zavijejo v papir, tako, da ostane med enim in drugim sadom majhen prostor. Nanje nasujejo zopet gipsa, potem jabolk in tako menjajoč dokler ni sod poln. Na vrh posujejo zopet gipsa. Ako se uzamejo sadovi iz soda, treba je dobro paziti, da ostali ostanejo pokriti z gipsom. Na tak način se ohranijo jabolka do prihodnjega septembra zdrava, okusna in sočna. —

Nasajanje češp. — Lahko se pomnožujejo češpe ali po nasajanju mladik ali po peškah; pri gojenju v velikej méri gre prednost sejatvi. Ali poganjanje pešk je združeno z mnogimi težkočami, radi česar se je poskušalo mnogo sredstev, da se olehkó njih kalenje.

Eno najnavadnejših je sledeče: Da se priredijo sejavei; devajo se peške v primerno veliko kad ter se na nje ulije na novo gašenega močno z vodo namešanega apna. Ta apnenica, ki naj bude redka, se večkrat pomeša s semenom, katere se puščajo 14 dni v njej; potem se vzamejo ven in v poznej jeseni se neočiščene od apna sadijo v 8 centimetrov globoke razorje. Spomladi poženejo vse te peške.

Kakor hitro se pokažejo spomladi nad zemljo, jih je treba sè zemljo posuti. Ko sejave blizu 1/2 metra odrastejo, lahko se presadé.

Gospodarske raznoterosti

Koliko konj se izvaja in dovaja v Avstro-Ogerski. — Kolike pomembe je prepoved z dne 2.

t. m. gledé izvaje konj iz avstrijsko-ogerskih dežel, kažejo nam naslednji trgovinski podatki.

Število konj uvednih v avstrijsko-ogerske dežele in izvednih iz njenih mej znaša:

dovedenih

skupaj	5.757 glav	v vrednosti:	
od teh čez mejo	"	"	2.007 mil. gold.
z Nemškega	1.975	"	0.691 " "
" Ruskega	2.963	"	1.037 " "
" Rumenskega	303	"	0.106 " "
" Laškega	194	"	0.067 " "

izvedenih

skupaj	25.283 glav	v vrednosti:	
od teh čez mejo	"	"	10.113 mil. gold.
na Nemško	8.141	"	3.259 " "
" Rusko	790	"	0.316 " "
" Rumunsko	1.397	"	0.558 " "
" Laško	12.206	"	4.918 " "

Kakor je razvidno iz teh podatkov, presega število izvedenih konj število; največ izvaja se jih v Italijo, potem preko nemških mej uvedenih. Okolo 50 odstotkov vsega izvoda pride na Italijo in okolo 32 odstotkov na nemške dežele. Koliko izmed teh 8.141 konj se je izvedlo na Nemško in koliko v druge dežele, ni mogoče natanko določiti; navidezno največ se jih je odvedlo na Nemško. To se najlaže izve iz izkazov nemških carinskih uradov za l. 1886, ki so bili objavljeni. V minolem letu bilo je uvedenih na Nemško 72.748 konj, izvedenih pa samo 14.030 glav. S Francoskega dobila je Nemška v preteklem letu 6.113 konj (l. 1885 pa 5.249); nasprotno bilo je z Nemškega na Francosko v minolem letu izvedenih 1.137 konj (napram 414 leta 1885).

Kranjski deželni zbor proti trtni uši. — Deželni zbor v Ljubljani sklenil je v svoji seji dne 12. jan. gledé pomočkov proti pustošenju po trtni uši naprositi c. kr. deželno vlado, da bi dovolila izdatno pomoč v denaru, da bi se nakupile razne vrste ameriških trt, osobito pa *Vitis riparia sawage*. Te trte naj bi predstojništva občinskih vrtov na Dolenjskem razdelila mej občane proti plačilu, mej ubožnejše vinorejce tudi zastonj. Vlada naj bi dalje odločila po potrebi primerno svoto v pomoč. Društvu za obvarovanje avstrijskega vinarstva dovolila se je svota 50 gl. iz deželnega kulturnega zaloga za leto 1887; da se izvede zgoraj nasvetovani načrt, dovolil se je kredit 600 gl.

Tudi na sadjarski in vinarški šoli v Grmu namerujejo uvesti ameriške trte.

Vinoreja v Istri. — Iz kataloga kolektivne razstave isterskih vin v Bozenu razvidi se, da Istra prideluje povprečno 200.000 hektolitrov vina na leto, mej katerimi je 10.000 htl. črnega vina. Blizu 80.000 htl. na leto se ga izvozi, največ v Trst; okolo 5.000 htl., izvozi se na Kranjsko. Glavna središča za pridelovanje črnih vin so: Poreč, Piran, Vižinjan, Koper, Orsero, Matavun i. t. d. Za bela

vina pa: Pazin, Piran, Buzet i dr. Črna namizna vina razprodajajo se hitro ter užijejo se v teku leta; finejša črna vina pridelujejo se v Vodnjanu, v Kanfanaru in v Sanvincenti, izuzemši boljša vina, ki se tu pa tem narejajo z grozdja od trt, prinesenih v deželo.

Kot glavne vrste so v Istri v navadi Teran in črni Refošk za črna vina; Trebbiano, Ribula in Moškak za bela. Po podatkih tega kataloga imajo istrska srednja vina bela 9.4% alkohola, črna 10.1-10.3%. Teran ima povprečno 9.6% kisline, refošk 8.2%, belo vino 7.0%. Kakor se vidi iz teh podatkov, imajo istrska vina, kakor tudi trzaška in goriška, mnogo kisline, kar se pozna tudi na okusu. Pri vsem tem so pa istrska vina toliko v Istri sami, kakor tudi v Trstu v veljavi.

Ravnatelj E. Mach pravi, da istrska so se spoznala pri razstavi *kabernetnih* vin v Poreči kot izvrstna burgundska in ogerska vina. Izmed drugih razstavljenih vin spoznala so se nekatera tudi kot izborna namreč: refošk in vino iz Modre fraučinje, Po njegovem mnenji moralo bi se dobro paziti na pridelovanje finejših vin; uvedle naj bi se, kakor drugod v južnih avstrijskih vinogradih, razne vrste Bordeaux a (Bordo-a).

Trgovina s sadjem na Kranjskem. — Kakor poroča "Laib. Ztg.", poslalo se je zadnje jesen s Kranjskega nad 2000 vagonov različnega sadja, povprečne vrednosti, — ako se računajo 4 gl. za kvintal, — nad 800,000 gold. Največ se ga je naložilo v Ljubljani, v Litiji, v Škofji Loki, v Krškem, v Sevnici, kamor so je dovažali tudi iz mokronoškega okraja, v Kranji in v Logatci. Kmetje iz kranjskega okraja so pripovedovali, da so dobili za sadje po 200-300 gold., nekateri celo po 400 gl., in eden celo 600 gl.

Naznanilo kmetovalcem.

Čast mi je naznanjati s tem, da imam v zalogi **koščeno gnojilno moko** (superfosfat) jako velike gnojilne vrednosti za deteljišča in senožeti, 100 Kilo po 11 gold. **Koščeno navadno moko** prve vrste sposobna za gnojenje k žitu, sirku itd. 100 kilo po 7 1/2.

Koščeno moko II vrste, sposobno za gnojenje v vinogradih in sadnih vrtih 100 kilo po 7 gold.

Za dobro blago se daje poroštvo. Naročila sprejema Franc pl. Mulitsch, trgovec v Gorici.

